

a bűnös nőhöz szól; amikor gyógyít, fölemel, biztat, áld, megbocsát; amikor barátai, tanítványai vagy ellenségei között jár, beszél, cselekszik, mindenkor úgy érezzük, mintha imádkozna. Igen, mert nála az *imádság egy állapot, melyet önmagában hordoz: körülfogja, mint a levegő, árad belőle, mint reggeltől a fény!*

Az imádság a lélek legszebb éneke, vallomása. Talán azért árad annyi imádságos érzés a költők sorai közül; sokszor csak egy villanásnyi, mint a lombokon átszűrődő fény vagy mint a fűszálon megcsillanó harmat. Van, amikor csak ennyi: „szeretném, ha szeretnének“; vagy csak ennyi: „fogadj fiadnak, Istenem“, vagy „békíts ki magaddal s magammal“.

Az elmondottak arról győznek meg, hogy bizonytalanságok remegnek bennünk; félések és féltések rázzák érzés- és értelmi világunkat. A szépre, jóra, a teljességre törekvő életet, melyben mindnyájan éljük a magunk töredék életét, csak az értelem és az érzelem összhangja, az önmagát tiszta értelemmel vizsgáló és imádkozó ember összhangja tudja megóvni és elindítani a szolgáló szeretet útján. Az útjelzőket elhelyezte a gondviselő Isten minden elágazásnál. Jézus élete ma is világol és utat mutat, példaadása eligazít Istent és embert szolgáló utainkon.

Életre készültök, lelkészi szolgálatra a gyülekezetekbe. Ehhez a munkához szeretetre, hűségre, nemes szívre, nagy hitre van szükségetek. Ezek adják meg szolgáló életetek aranyfedezetét. Ehhez pedig szüntelen önvizsgálatra és az ima erőt adó forrására van szükségetek.

Az önvizsgálat és az imádkozás utat mutató, jellemet formáló erejével, segítségével a partok törvényét súgja, szilárdítja bennetek: szolgálatos életben emberként megmaradni!

BENCZÉDI FERENC

GONDOLATOK AZ AKARATI ELHATÁROZÁSRÓL

Sorsunk akarati elhatározásunknak függvénye. Ez életünk szükségyszerű velejárója, egész életünk átfogója és alapja. Ebből születnek a jogügyletek, szerződések, pályaválasztások, életre szóló, sorsdöntő határozatok. Ugyanitt fogamzanak a társadalomellenes büntettek és a társadalom javát szolgáló jócselekedetek. Ez az, ami gyakran határt húz a boldog és boldogtalan élet között. Érthető, hogy mindannyiunkat érdekel és vele kapcsolatban feltehetjük a kérdést:

- van-e szabad akarati elhatározás,
- hogyan válik az akarat cselekedetté,
- miként felelünk akarati elhatározásunkért?

1. Az akarat szabadságának vagy kötöttségének problémája egyike az etika legtöbbet vitatott kérdéseinek, mely az emberiség nagy gondolkozóit állandóan foglalkoztatta a legrégebb időktől kezdve napjainkig. Az akarat szabadságára nézve két ellentétes vélemény alakult ki.

Az indeterminizmus felfogása szerint az akarat szabadsága kétségtelen tény. Az akarat első ok, következésképpen nem lehet valami megelőző oknak eredménye, hatása. Ha nem volna szabad akaratunk, nem létezne a jó és rossz közötti erkölcsi értékítélet, megszűnne az érdem és a bűn közötti elválasztó határ, eltűnne a jutalom és büntetés létjogosultságának alapja.

Aligha van az életnek vonatkozása, melyet ne helyeznénk a szabad akarat ítélőszéke elé, hol egymással versenyre kelnek gondolatok, indokok, érvek és ellenérvek a hozandó határozatra nézve.

Ezen indokok, érvek, sugallatok mély és megfontolt latolgatása, felmérése közben lassan vagy villámszerűen történik meg a végleges döntés, mely után már csak a tettéválás következik.

Ha cselekedeteink mélyén nyugvó döntést nem szabad akaratunk és önelhatározásunk szülné, megszűnne a jutalom és büntetés fogalma s jogosultsága.

De vajon szabad akaratunk korláttól mentes, önmagában létező, független hatalom-e, mellyel birtokosa kénye-kedve szerint játszik? Vajon szabad akaratlanul, önkényesen jár el, aki fegyverének ravaszát sietve meghúzza, hogy ellenfelének hasonló tettet egy szempillantással megelőzze s önmaga életét megmentse?

A kérdés ilyen megfogalmazása a szabad akaratot beárnyékolja, s ajtót nyit az ellentétes nézet számára is, melyet determinizmus néven ismerünk.

Akaratunk bölcsőjét, már a gondolat felmerülésétől, érzelmi és értelmi indokok, hatóerők veszik körül, melyek beláthatatlan mélységgel, felmérhetetlen súllyal a szabad akarat teljes kizárásáig fokozódhatnak.

E célt megközelíteni feltételezi a cselekvő lényének ismeretét, születési adottságait, társadalmi helyzetét, nevelési fokát, mindennekfelett a cselekedet gyökerében található, közvetlen okokat.

Az akaratfelderítésre szánt kutatómunka eljuthat a tettes legbensőbb rejtekein át odáig, ahol az akarat és ösztön egybefonódik s egy szinten alul már a tettes is megszűnik ura lenni magának.

Felderítés céljából kiindulópontul vehető a gondolat felmerülése, ezt követi a mellette s ellene felsorakozó érvek-ellenérvek tömege, melyek közt a gondolat hol gyengül, hol újabb erőt kap, míg végül lassú érlelődéssel vagy robbanásszerű befejezéssel az akarat végső formát ölt s tetté alakul.

Miközben az okok küzdőterén érvek és ellenérvek egymással mérkőznek, s a végdöntés felé közeledve kibontakozik maga a jellem. Minél nehezebb okokat bír legyőzni a jellem az igazság, jóság, emberiség javára, az igazságtalanság, gonoszság ellen, annál értékeesebb az önmaga felett aratott győzelme.

A tettes bensőjében lezajló vívódások között kutatva, az akaratfelderítőnek kezében az ok és okozat láncszemeinek nagy szerepe van. Ez az okozati lánc azonban az egyéntől az univerzumig vezet. Az okozat e végtelenségében a felfedezőnek a tettes közelében kell a legalkalmasabb okozati pontot kipuhatólnia, melyen túlmenni az ésszerűség tiltja.

A lélek világában, érzelmi téren, az okozati törvény is gyakran cserbenhagy. A gyűlölet átalakulhat megbocsátássá, más esetben megbocsátás után megsokszorozott erővel éled újjá a gyűlölet.

2. Az akarat tetté válása által az akarat lelki elzártóságából a világba lép, hol szemmel látható, érzékszervekkel tapasztalható befejezett tény képez.

Míg az akarat elhatározás az egyénnek csak bensőjében örvénylik, érvek, ellenérvek küzdőterében, titokszerűen, még csak a terv sajátjával bír, mely esetleg testet sohasem ölt, örökre ismeretlen marad. Mihelyt a társadalomba jó vagy rossz hatásával a cselekedet bevonul, azzal számolni kell, azt fel kell mérni visszamenőleg az akarat forrásáig s a tett végső hatásáig.

Az akarat elhatározás tulajdonképpen átadja parancsát az emberi szervezet végrehajtó szerveinek, mely szóval, kézzel, az egész test latbatetésével az elhatározást tetté alakítja át.

A megvalósult cselekedet nem mindig pontos vetülete az azt kisu-gárzó akarat elhatározásnak. Méreteiben lehet a tett kisebb vagy nagyobb, eredményeiben hasznosabb vagy ártalmasabb, mint azt tervezője elgondolta.

Legyen tehát a jó vagy rossz akaratú egyén tudatában annak, hogy gondolat- és akaratköréből ahogy a tett kilépett, cselekedetének megszűnik kizárólagos uralma maradni, de a felelősség változatlanul az övé.

Ha az akarat és tett egybeesik, a társadalom intézkedése az akarat és tett azonos hatóerejéig terjed. Az akaraton innen vagy túl haladó cselekedet esetében mindkét szempontot figyelembe véve teszi meg a társadalom megfelelő intézkedéseit.

Az értéktétel kimondásánál figyelmet érdemel az időtartam is, mely az akarat és cselekmény közé beiktatódik. Ha a határozat és tett között hosszabb idő telt el, a meggondolás, megfontolás ad határozott keretet a cselekvő jellemének, mely teljes fénybe kerül. Ha határozat és cselekedet azonos pillanatnak szinte szétválaszthatatlan műve, mely nem adott időt kellő megfontolásnak, nehezebb és körütekintőbb a kiértékelés.

Akarat és tett nemcsak az egyénnek, még fokozottabb jelentőséggel a társadalmi közösségnek is sajátja lehet. Társadalmi közösségben kialakítani határozatot, annak jelentőségének megfelelően az akaratformáló erők is nagyobb horderejűek a résztvevők nézeteinek kölcsönös megfontolása révén.¹

Ilyen esetben nagyobb jelentőséggel bír azoknak nézete, akik a közérdeket élesebb áttekintéssel jobban fel tudják mérni, s jóakarattuk révén annak mintegy megtestesítői.

3. A határozat és cselekedet iránti felelősség vizsgálatunk utolsó kérdése.

A hozott határozatáért és tettéért a szerzőt érdem vagy megrovás illeti, cselekedetének helyes vagy helytelen minőségéhez híven. Az érdem és a büntetés nem a tettet, hanem annak szerzőjét illeti, kinek egyéniségét csak jellemzi gondolatvilága és tette.

Befejezett tettet meg nem történtté tenni már képtelenség, de annak szerzőjét érdeme szerint jutalmazni vagy büntetni a társadalom fontos feladata.

Ha a cselekedetet egy felelőtlen gyermek vagy elmebeteg egyén követte el, nem mint tettet, hanem csak mint eseményt, akár egy vil-

¹ Ward, Lester F.: A haladás tényezői. 324.

lámcsapást bíráljuk el, sajnálkozással felette, legtovább az, akit mulasztás terhel, tartozik felelősséggel. De aki ép ésszel, szabad akarat-
tal járt el, cselekménye minél megfontoltabb, műveltségi foka minél
magasabb, indokai minél alaptalanabbak, annál nagyobb felelősséggel
tartozik.

Minden embernek kötelessége káros cselekményeinek indítóokait
elhárítani, felettük győzelmet aratni, a közösséget hátrányos tetteitől
óvni, még ha áldozatot jelentene is ez számára.

Téved, aki azt hiszi, hogy legnagyobb titokban, minden bizonyítékot
megsemmisítve, cselekményének felelősségre vonása alól biztos menek-
vése van.

A lelkiismeret autonóm ítélete alól senki sem mentes. Nincs a lelki-
ismeretnél tettehez közelebb álló és jogosultabb bíró. Ahol a lelkiismeret
furdalása bekövetkezett, ott vége a szabad akarat és determinizmus vi-
tájának, az okozati láncszemek kutatásának. Ott egyedül a bűnhődésé
a szó, és pedig az elkövetkezett bűnnek megfelelően.

Aki tettét megvallva önmagába száll, töredelmesen feltárja tetté-
nek okait, kiállja érte a büntetést, ezáltal megkönnyíti s visszakaphatja
lelki egyensúlyát. Aki titkaiba elzárkózva menekül, a felderítő igazság-
szolgáltatást állandóan nyomában érzi, lelkiismerete soha nem jut nyu-
galomhoz.

A lelkiismeretet szorosan nyomon követi a közvélemény. Ez kezdet-
ben még lehet tapogatózó, de több eset után kimondja megdönthetet-
len nézetét, mellyel bárki születési bizonyítványát ilyen minősítéssel
egészíti ki: ez jó és megbízható, ez kevésbé jó és kevésbé megbízható.

Dr. FAZAKAS MIKLÓS

A KUMRÁNI ESSZÉNUS KÖZÖSSÉG JELENTŐSÉGE ÉS HATÁSA A KERESZTÉNYSÉG KIALAKULÁSÁNAK KORÁRA

I. RÉSZ

A Kumránban élt közösség fennállásának időrendi kereteit egyértel-
műen sikerült meghatározni. Eszerint az i.e. 2. század közepétől élték
itt i.sz. 68-ig, amikor a megszálló római csapatok véget vetettek a te-
lepülés életének. A település létesítése és pusztulása közötti több mint
két évszázad folyamán a szövetségkötők gyülekezetének eszmevilága és
gyakorlata sokat változott. A fejlődésnek ezeket a fokait az újabb ku-
tatás egyre meggyőzőbben világítja meg. Ugyancsak világosan áll előt-
tünk a közösségnek más hasonló jellegű csoportosulásokhoz való vi-
szonya is.

A kumráni kolostorszerű település úgy jött létre, mint egy rend-
kívüli hatású vezető, az Igazság Tanítója kezdeményezésére az adott tár-